

Уманський національний університет садівництва
Факультет плодоовочівництва, екології та захисту рослин
Кафедра екології та безпеки життєдіяльності

Назва курсу	Етногенез та біосфера Землі
Викладачі	Сонько Сергій Петрович Косенко Юлія Юріївна Залізник Яна Іванівна
Профайл викладача	
Контактний тел	(04744) 3-44-01
E-mail:	sp.sonko@gmail.com kosenko2304@ukr.net yana.bezussyak@gmail.com
Сторінка курсу в MOODLE	
Консультації	

1. Анотація курсу

Проблема виникнення етносу на нашій планеті та їх взаємодія із Землею та природою потребує дослідження та вирішення. Природа етносів – їх не соціальна і не тільки біологічна сутність – була зрозуміла давнім цивілізаціям: єгиптянам, майя, інкам, кочівникам Середньої Азії. Тому вивчення розвитку етносів та їхній взаємозв'язок з географічним середовищем відіграє важливу роль у розвитку людства. Дисципліна є нормативною у системі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 103 «Науки про Землю».

2. Мета та цілі курсу

Мета: Формування у здобувачів вищої освіти комплексу знань, умінь та навичок для застосування в професійній діяльності у сфері охорони довкілля та збалансованого природокористування через теоретичне та практичне навчання

Цілі

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей

розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

ФК 1. Знання та розуміння теоретичних основ наук про Землю як комплексну природну систему.

ФК2. Здатність застосовувати базові знання фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні Землі та її геосфер.

ФК 9. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їх властивості та притаманні їм процеси.

3. Формат курсу

Основним форматом курсу є очний з використання індивідуальної форми навчання. В рамках вивчення дисципліни «Етногенез та біосфера Землі» передбачено:

– лекцій (за структурою заплановані лекції. Для проведення лекцій планується використання мультимедійного комплексу для наочного відображення представленого матеріалу);

– лабораторні роботи (на лабораторних роботах планується засвоєння теоретичного матеріалу);

– самостійна робота студентів буде проводитися з використанням різноманітних дидактичних методів навчання.

4. Програмні результати навчання:

ПР01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю.

ПР03. Спілкуватися іноземною мовою за фахом.

ПР14. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій в галузі наук про Землю.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
К-ть годин	18	28	104

6. Ознаки курсу

Рік	Семестр	Спеціальність	Курс	Нормативний/вибірковий
-----	---------	---------------	------	------------------------

видання				
2020	2	Етногенез та біосфера Землі	2	Н

7. Політика курсу

Під час підготовки до лабораторних занять, проведення контрольних заходів студенти повинні дотримуватися правил академічної доброчесності, які визначено Кодексом доброчесності Уманського НУС. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу доброчесності Уманського НУС.

8. Схема курсу

Ти жде нь	Тема, план	Форма діяльнос ті (заняття)	Матеріали	Літерату ра	год
1	Тема 1. ЛЮДСТВО У БІОСФЕРІ – ЇЇ ЧАСТИНА ЧИ РУЙНІВНА ГЕОЛОГІЧНА СИЛА?	лекція	Опорний конспект		2
2	Тема 2. ПРИРОДОЗНАВСТВО ТА ІСТОРІЯ: ПРОТИРІЧЧЯ ТА ТОЧКИ ДОТИКУ	лекція	Опорний конспект		2
3	Тема 3. ВИЗНАЧЕННЯ ЕТНОСУ	лекція	Опорний конспект		2
4	Тема 4. ПРОСТОРОВА СТРОКАТИСТЬ ЯК ГОЛОВНА ГЕОГРАФІЧНА РИСА ЕТНОСУ.	лекція	Опорний конспект		4
5	Тема 5. ЕТНОС ЯК СИСТЕМА	лекція	Опорний конспект		2
6	Тема 6. ЕТНОС В ГЕОГРАФІЇ	лекція	Опорний конспект		4
7	Тема 7. РОЛЬ РІЗНОМАНІТТЯ ЛАНДШАФТІВ У ЕТНОГЕНЕЗІ	лекція	Опорний конспект		2
8	Тема 8. СТАНОВЛЕННЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ	лекція	Опорний конспект		2
9	Тема 9. ВИБУХИ ЕТНОГЕНЕЗУ	лекція	Опорний конспект		2
10	Тема 10. ЕТНОС І ПОПУЛЯЦІЯ	лекція	Опорний		2

			конспект		
11	Тема 11. ФІЛОГЕНЕЗ ТА ОНТОГЕНЕЗ	лекція	Опорний конспект		2
12	Тема 12. ЕВОЛЮЦІЯ ТА ЕТНОГЕНЕЗ	лекція	Опорний конспект		2
13	Тема 13. ЕТНОГЕНЕЗ ТА ЕНЕРГІЯ	лекція	Опорний конспект		2
14	Тема 14. ПАСІОНАРНІСТЬ В ЕТНОГЕНЕЗІ	лекція	Опорний конспект		2
15	Тема 15. ПАСІОНАРНА НАПРУГА	лекція	Опорний конспект		2
16	Тема 16. СУБПАСІОНАРІЇ	лекція	Опорний конспект		2
17	Тема 17. ЗАТУХАННЯ ПАСІОНАРНОСТІ	лекція	Опорний конспект		2
18	Тема 18. ПІДХОДИ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ДОСЛІДЖЕННІ ЕТНОГЕНЕЗУ	лекція	Опорний конспект		2
19	Тема 19. ПРИРОДА ПАСІОНАРНОСТІ	лекція	Опорний конспект		2
20	Тема 20. ФАЗИ ЕТНОГЕНЕЗУ	лекція	Опорний конспект		6
21	Тема 21. НООСФЕРОГЕНЕЗ – ЕВОЛЮЦІЙНЕ ВТІЛЕННЯ ЕТНОГЕНЕЗУ	лекція	Опорний конспект		2
22	Тема 22. СУЧАСНА ПРОСТОРОВА СТРУКТУРА НООСФЕРИ	лекція	Опорний конспект		2
23	Тема 23. КОНЦЕПЦІЯ НООСФЕРНИХ ЕКОСИСТЕМ ЯК ПРОДОВЖЕННЯ ІДЕЙ В.І.ВЕРНАДСЬКОГО	лекція	Опорний конспект		2
24	Тема 24. АГРОЕКОСИСТЕМА ЯК ПЕРВИННА ПРОСТОРОВА ОДИНИЦЯ НООСФЕРНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ	лекція	Опорний конспект		2

9. Розподіл балів, які отримують студенти

I семестр									СУМА	II семестр														СУМА				
Поточне тестування та самостійна робота										Поточне тестування та самостійна робота																		
МОДУЛЬ 1									100	МОДУЛЬ 2													3М8		ПМК	Екзамен	100	
3М1		3М2				3М3		ПМК		3М4		3М5			3М6				3М7									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23				T24
10	10	10	10	10	10	10	10			20	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2				2

ЗМ 1, ЗМ 2 ... ЗМ 5 – змістові модулі.

T 1, T 2....T 24 – теми.

10. Рекомендована література

Базова література

1. Кандиба Ю.І. Історична географія з основами етнографії: Навчально-методичний комплекс. – Харків, 2010. – 72 с.
2. Максаковский В.П. Историческая география мира. – М., 1997.
3. Баландин Р.К., Бондарев Л.Г. Природа и цивилизация. – М.: Мысль, 1988.
4. Бромлей Ю. Этносоциальные процессы: теория, история, современность. – М., 1987.
5. Голубчиков Ю.Н. География человека. – М., 2003.
6. Алексеев В.И. Географические очаги формирования человеческих рас. – М.: Мысль, 1985. – 232 с.
7. Брук С.И. Население мира. Этнодемографический справочник. – М.: Финансы и статистика, 1981.
8. Гумилёв Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. – М., 2002.
9. Етнографія України // за ред. С.А. Макарчука. – Львів: Світ, 1994. – 517 с.
10. Итс Р.Ф. Введение в этнографию. – Ленинград, 1991. – 168 с.
11. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 432 с.
12. Круль В.П. Історична географія Західної України: Консп. лекцій./За ред. Я.І. Жупанського. – Чернівці: ЧДУ, 1999. – 46 с.
13. Лобжанидзе А.А., Горохов С.А., Заяц Д.В. Этногеография и география религий. – М., 2005.
14. Любичева О.О., Мезенцев К.В., Павлов С.В. Географія релігій. – К.: АртЕк, 1998.
15. Масон В.М. Первые цивилизации. – Ленинград: Наука, 1989.
16. Народы и религии мира: Энциклопедия // ред. В.А. Тишков. – М.: БРЭ, 1998. – 928 с.
17. Население мира: демографический справочник. / Сост. Борисов В.А. – М.: Мысль, 1989.
18. Нестурх М.Ф. Происхождение человека. – М.: Наука, 1970.
19. Пономарьов А. Етнічність та етнічна історія України. – К.: Либідь, 1996. – 276 с.
20. Пономарьов А. Українська етнографія. – К.: Либідь, 1994. – 320 с.
21. Тиводар М. Етнологія: Навч. посібн. – Львів: Світ, 2004. – 624 с.
22. Тойнби А. Цивилизация перед судом истории.
23. Трубочаніков С.В. Історична географія України. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2003. – 168 с.
24. Шевчук Л.Т. Сакральна географія: Навч. посібник. – Львів: Світ, 1999.
25. Этнография // под ред. Ю.В. Бромлея и Г.Е. Маркова. – М.: Высшая школа, 1982. – 320 с.

Додаткова література

1. Галич Мануэль. История доколумбовых цивилизаций. – М.: Мысль, 1990.
2. Геттнер А. Как культура распространялась по земному шару. – Л., 1925.
3. Гумилёв Л.Н. Ритмы Евразии: эпохи и цивилизации. – М., 1993.
4. Ламберг-Карловски К. Древние цивилизации. Ближний Восток и Мезоамерика. – М.: Наука, 1992.
5. Липс Юлиус. История древних цивилизаций // Под ред. Задой И. – М.: Аст, 1999.
6. Сегеда С. Основы антропологии: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1995.
7. Шаблій О.І. Основы загальної суспільної географії. Підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003.

11. Інформаційні ресурси

1. Антропогенез. – Режим доступа: <http://antropogenez.ru>
2. Антропологическая фотогалерея. – Режим доступа: <http://yenyey.narod.ru/antropologiya>
3. Географічний портал. – Режим доступа: <http://geosite.com.ua>
4. Географія. – Режим доступа: <http://geoswit.ucoz.ru>
5. Етнічна географія, етнографія, етнологія. – Режим доступа: <http://ukr-tur.narod.ru/etno/etno.htm>
6. Історія України – History of Ukraine (Інститут історії України). – Режим доступа: <http://www.history.org.ua/LiberUA/Book/shev/2/30.pdf>
7. Макаrchук С.А. Етнографія України: Навч. посіб. – Львів: Світ, 2004. – Режим доступа: http://ebk.net.ua/Book/history/makarchuk_eu/index.htm
8. Пізнавальний сайт «Географія»: - Режим доступа: <http://geoknigi.com>
9. Портал о странах и народах мира. – Режим доступа: <http://www.portalostranah.ru>
10. Українська етнографія. – Режим доступа: <http://etno.iatp.org.ua>
11. Українська етнографія. – Режим доступа: <http://www.etno.us.org.ua>
12. Gumilevica: гипотезы, теории, мировоззрение. – Режим доступа: <http://www.gumilevica.kulichki.net>
13. Mesogaia: Премордіальна традиція в Україні. – Режим доступа: <http://www.mesogaia.il.if.ua/intro.htm>
14. Nata Haus: Знание без границ. – Режим доступа: <http://www.infanata.com>.